

que de vegades acompanyen el déu com si fossin els seus ajudants, però que són perillosos per a l'home i podrien ser l'expressió del poder del seu déu (Quaagebeur).

S'acaba el llibre amb un treball sobre el grifó en el bestiar d'Adam del santuari d'Huarte (Siria). Afirmar Canivet que el grifó, en aquest cas, està col·locat de manera simètrica al fènix de la Resurrecció i podria representar Nèmesi, la força cega del destí i de la mort que Crist ha aconseguit de sotmetre, alliberant l'home de les forces astrals que l'oprimien.

Victòria Solanilla

F.M. GIMENO BLAY,
*La escritura gòtica en
el País Valencià després
de la conquesta del segle XIII.*

Departamento de Paleografía
y Diplomática, Universidad
de Valencia, 1985

Serie Monografías, 3,
185 pp. + 22 láminas.

Amb pròleg del professor J. Trencs, el Departament de Paleografia i Diplomàtica de la Universitat de València ens ofereix l'obra intitulada *La escritura gòtica en el País Valencià després de la conquesta del segle XIII* de F.M. Gimeno Blay. Aquest llibre és fruit de l'ampliació d'una part de la tesi doctoral de l'autor, *La escritura en la diòcesis de Segorbe. Una aproximación al estudio del alfabetismo y la cultura escrita en el Alto Palancia*

(1383-1458), defensada a la susdita universitat el 1984. En la introducció (pp. 19-24) F.M. Gimeno, després de posar en evidència el contrast entre la riquesa de testimonis gràfics que posseeix el País Valencià i l'escassa atenció que els paleògrafs li han prestat, postula per a aquesta àrea geogràfica la necessitat d'anàlisis paleogràfics de caràcter descriptiu i evolutiu, i també d'estudis sobre els mecanismes d'aprenentatge i utilització de l'escriptura amb vista a aprofundir en el coneixement de la difusió social de la capacitat d'escriure i la seva funció, preocupacions noves dels estudis paleogràfics, encoratjades sobretot per l'escola de Roma. I centra, immediatament després, l'objectiu del seu treball. «Intentaremos», diu, «hacer un análisis de lo que sucedió en el campo de las escrituras bajomedievales valencianas después de que Jaime I conquistara las taifas musulmanas, y que éstas pasaran a depender de una superestructura cristiana, enfrentada con la musulmana no sólo a nivel ideológico-religioso, sino también a nivel lingüístico, y naturalmente, por su vehículo de comunicación escrita» (p. 22).

L'autor dedica tot un capítol (pp. 25-44) a fer un repàs crític de la bibliografia —manuals i col·leccions de facsímils— que s'han ocupat —o haurien pogut ocupar-se— de les qüestions paleogràfiques que interessin el País Valencià i, per extensió, la dita Corona d'Aragó donat que aquesta tingué una important influència en les terres valencianes.

En els dos capítols següents hom continua insistint sobre la bibliografia precedent, però ara referida a la *Corona de Aragón en general y a la Can-*

cillería real en particular (pp. 45-50) i a la *Investigación paleográfica en el País Valenciano* (pp. 51-55).

És a partir del capítol cinquè que F.M. Gimeno entra pròpiament en matèria amb el títol *Una metodología de estudio. Criterios a seguir en la selección de las fuentes* (pp. 57-69), on l'autor preconitza la necessitat de triar correctament la documentació gràfica a analitzar per tal de poder deduir la difusió i funció que l'escriptura tingué entre els distints grups socials — que l'autor ens presenta en esquema a la p. 69— i també per saber d'on partí l'evolució històrica de l'escriptura a València després de la conquesta per Jaume I.

A tractar més detingudament aquesta darrera qüestió, Gimeno dedica la primera part de l'apartat següent, intitulat *La historia de la escritura en el País Valenciano. Un modelo teórico de interpretación* (pp. 71-111), capítol on exposa que la conquesta va comportar per al País Valencià un canvi radical respecte a la situació anterior al segle XIII, escripturàriament parlant, i que va representar una imposició gràfica per part de la nova superestructura dominant. L'autor també considera aquí el tema de la denominació «gòtica aragonesa» —defensada per M. Usón— o «gòtica catalana» —proposada per F.C. Casula— i encara ens ofereix una relació dels diferents noms que van emprar els *litterati* de l'època.

Dins aquest mateix capítol Gimeno no sols es preocupa per les qüestions de terminologia sinó també pels moments d'aparició i perdurabilitat de la gòtica «catalana» i de la bastarda, tot reconeixent tant per a un tipus d'es-

criptura com per a l'altre la manca d'estudis paleogràfics suficientment conclouents referent a això.

El darrer capítol teòric, *La «escripturalidad» valenciana bajomedieval: muestras para su estudio* (pp. 113-120) és una dissertació sobre els problemes que planteja l'elaboració d'un àlbum de facsimils i, al mateix temps, una explicació de la selecció que ens ofereix tot seguit.

La col·lecció de facsimils està formada per 22 làmines precedides d'un comentari (pp. 124-147) i de les respectives transcripcions (pp. 148-174), on hom adverteix algun petit lapse que no fa desmerèixer, tanmateix, el valor del conjunt.

Una bibliografia escollida (pp. 177-185) tanca aquesta interessant aportació que representa una obertura a nous corrents metodològics en paleografia, que enriqueixen —sense substituir, però— les ja antigues preocupacions dels paleògrafs de llegir els textos, datar-los i localitzar-los.

Jesús Alturo i Perucho

M. CASEVITZ,

Le vocabulaire de la colonisation en grec ancien.

Étude lexicologique: les familles de

κτιζω et de οικέω-οικτιζω,
Klincksieck, Paris 1985, 280 pp.

El fenomen de la colonització ha suscitat una molt abundosa bibliografia, que l'aborda des dels angles més